

21.12.2023

Video// Podcast „Dă sens banilor”, episodul 12. Cum a rezistat economia la ultimele crize și ce rol a jucat BNM

Invitatul jurnalistei Liliana Barbăroșie este Mark Horton, director adjunct al Departamentului European al Fondului Monetar Internațional (FMI).

[Toate podcasturile](#) ^[1]

Acest podcast este produs de BNM, în scopul educației financiare a cetățenilor.

Opiniile exprimate în acest podcast nu reprezintă punctul de vedere oficial al BNM.

Transcrierea podcastului „Dă sens banilor”:

Vă rog să schițați o imagine de ansamblu. Trăim în vremuri dificile. Regiunea se confruntă cu multiple crize, la fel ca întreaga lume. Cum evaluați șansele de redresare economică?

Mark Horton: Ei bine, cred că perspectiva redresării economiei s-a îmbunătățit. Cred că am trecut de partea cea mai grea a manifestării crizelor multiple. Să sperăm că nu vom avea parte de șocuri noi. În ceea ce privește scenariul de bază sau care sunt așteptările noastre curente, anticipăm posibilitatea creșterii economice în Moldova în al treilea trimestru al anului, cu siguranță se va înregistra creștere în al patrulea trimestru, iar apoi cred că se va atesta deja o redresare a economiei. Situația e complicată, redresarea în Europa este lentă acum, în special în Germania. Germania a fost destul de expusă la unele dintre schimbările în plan extern, cum ar fi evoluțiile din China și fluctuațiile prețurilor la resursele energetice. Până la urmă, Germania este motorul economiei europene. Deci, atunci când economia germană va începe să-și revină, economia europeană își va reveni puternic, iar economia moldovenească, la rândul ei, tot își va reveni puternic. Avem multă incertitudine. Se atestă riscuri, în special în ceea ce privește situația de securitate din Ucraina, vecina Moldovei, dar avem și vești bune. Astfel, Comisia Europeană a recomandat demararea negocierilor cu Republica Moldova privind aderarea la UE. Inflația a scăzut de la nivelul maximal de 34 la sută până la circa 6 la sută în octombrie curent.

Așadar, avem motive de optimism în ceea ce privește perspectivele de viitor.

Să continuăm discuția despre Moldova. Ați fost reprezentantul permanent al FMI în Moldova în perioada 1996-1999. În ce măsură diferă provocările din economie din trecut și cele actuale?

Mark Horton: Ei bine, a fost într-adevăr o perioadă diferită. Era la scurt timp după prăbușirea Uniunii Sovietice. Se formaseră 15 state noi. A fost o tranziție dificilă – oamenii știu mai bine decât mine. Începutul anilor '90 a fost o perioadă grea, volatilă. Creșterea economică, de exemplu, sau mai degrabă PIB-ul țării a scăzut cu 50 la sută între anii 1991 și 1994. Inflația depășea 2.000 procente. Sunt niște cifre halucinante. Vă imaginați, economia s-a redus la jumătate și inflația a atins nivelul de 2.000 procente! Ele sunt dovada unei dislocări majore, dificultăților enorme din acea vreme. Când am venit în 1996 în Moldova, situația se aplanase întrucâtva, cred. Unele lucruri au început să se aranjeze unde li-i locul. Către anul 1997 s-a înregistrat creștere economică. Banca Națională reușise să stabilizeze moneda națională. Către anul 1996, cursul de schimb s-a stabilizat la nivel de aproape 4,65 lei pentru un dolar SUA, nivelul respectiv păstrându-se neschimbat pentru o perioadă de timp. În 1997, s-a înregistrat creștere economică pozitivă pentru prima dată pe parcursul a aproape unui deceniu întreg. Situația a început să se îmbunătățească. Din nefericire, în 1998 Federația Rusă a intrat în incapacitate de plată a datoriei interne și externe. Acest fapt a generat un nou șir de șocuri. Respectiv, în 1999 economia moldovenească s-a contractat din nou cu 8,5%. În momentul în care mi-am încheiat misiunea aici, știți, chiar aveam un sentiment de îngrijorare, pentru că economia era volatilă. Moldova este o țară mică. Perspectivele sale economice mi se păreau oarecum îndoielnice. Pe acele vremuri se acumulau arierate la salarii, la pensii. Erau vremuri de-a dreptul grele. Acum suntem în cu totul alte timpuri. Moldova încă se confruntă cu un șir de provocări. A avut parte de șocuri. Au existat șocuri pe piața internă. În 2014 s-a întâmplat criză bancară, urmările căreia s-au simțit mult timp. A urma criza cauzată de pandemia de COVID-19, economia a trecut recent prin șocuri cauzate de războiul din Ucraina. Totodată, instituțiile sunt mai robuste, baza este mai puternică. Când lucram în Moldova, BNM abia începuse să acumuleze rezerve valutare pentru a asigura protecția economiei moldovenești în caz de șocuri externe. Acum are rezerve în valoare de peste 5 miliarde dolari. Deci, lucrurile s-au schimbat remarcabil. Țara se confruntă cu provocări. Există provocări în ceea ce privește bugetul, există provocări în ceea ce privește alocarea resurselor suficiente în domeniile-cheie: infrastructură, sănătate, învățământ. Există încă provocări în sectorul financiar: el trebuie aprofundat, dezvoltat, transformat în beneficiul tuturor cetățenilor. Există în continuare provocări în mediul de afaceri, dar acestea sunt de o altă amploare, de un alt ordin decât în anii nouăzeci. Chiar și prin faptul că pe-atunci și sistemul politic era volatil, Constituția a fost schimbată de mai multe ori pe parcursul anilor nouăzeci, în încercarea de a găsi calea optimă pentru viitor. Multe dintre aceste probleme au fost rezolvate definitiv. Acum putem să ne concentrăm pe ceea ce a rămas nefăcut, ce trebuie să facem, dar într-un context cu totul diferit.

Dacă v-aș cere să evaluați relația actuală dintre Moldova și FMI, ce ați spune?

Mark Horton: Ei bine, cred că relațiile noastre sunt excelente, cred că sunt probabil cele mai bune din ultimii 30 de ani. Avem un program important cu Moldova, un program cu sprijin financiar substanțial. Am mai avut astfel de programe în trecut, am avut o serie de programe, începând, probabil, cu 1992 sau 1993. Programul curent este mare și durează o perioadă foarte lungă de timp – aproape patru ani, în total – din decembrie 2021 până în octombrie 2025. Este o perioadă lungă. Consiliul de directori executivi al FMI a aprobat cea de-a patra evaluare de program. Acesta este un semn bun, înseamnă că acordul la care am ajuns se respectă, se atestă un angajament ferm al autorităților și se înregistrează performanțe bune. Acest program a fost extins argumentat, cum spunem noi, după invazia Rusiei în Ucraina, când nevoile au crescut. Acum adăugăm un program nou. FMI a creat un mecanism de creditare nou pentru a sprijini politicile asociate cu schimbările climatice, securitatea energetică și finanțarea verde. Moldova a solicitat un nou program finanțat prin acest mecanism de creditare, în valoare de circa 170 milioane dolari. Este doar al doilea program de acest gen din Europa. Așadar, este o evoluție importantă, o evoluție majoră. Avem relații bune cu autoritățile, suntem recunoscători pentru eforturile lor și susținem ferm cadrul de politici și direcția de dezvoltare trasată de ei.

Ați putea face o comparație între programele sprijinite de FMI de-a lungul anilor în Moldova?

Mark Horton: Da. După cum am menționat, au fost mai multe programe. Scopul de bază al unui program susținut de FMI este de a oferi sprijin financiar. La unele etape era nevoie de finanțare urgentă, altele programele erau mai lungi. În general, FMI acordă finanțare prin două tipuri de programe: așa-numitele programe stand-by, de urgență, și programe extinse, cu durată mai mare. Programele stand-by durează, în general, 12-18 luni și acordă finanțare pentru necesitățile acute. În cazul programelor extinse, perioadele de rambursare sunt oarecum mai lungi, ceea ce permite concentrarea asupra unor provocări mai structurale sau de lungă durată. Având în vedere acest lucru, programele FMI se concentrează de fiecare dată pe domenii sau probleme similare: asigurarea unei politici bugetar-fiscale durabile, a unui deficit bugetar

adecvat, a eficienței cheltuielilor, majorarea veniturilor bugetare într-un mod care să nu afecteze economia, să nu fie o povară prea mare pentru cetățeni și companii. Scopul nostru este să ne asigurăm că Banca Națională dispune de resurse valutare suficiente și că politica monetară este eficientă, astfel încât să nu fie cauza unui nivel prea mare sau prea mic al inflației. Unul din obiective este ca sectorul financiar să funcționeze, să fie bine gestionat, bine reglementat și bine supravegheat. Un alt obiectiv este ca și mediul de afaceri, și piața muncii să funcționeze eficient. Așadar, majoritatea programelor s-au concentrat pe aceste seturi de probleme. Ați putea spune: Ei bine, când veți rezolva odată aceste probleme? Eu cred că facem progrese și depunem eforturi. Pe parcursul anilor, Moldova s-a confruntat cu un șir de șocuri. De aceea uneori se poate crea impresia că programele susținute de FMI se concentrează mereu pe aceleași lucruri, dar situația evoluează în timp. Programul din 2016 până în 2020 s-a concentrat, într-adevăr, pe sectorul financiar, care era prioritar după criza bancară din 2014. Programul s-a concentrat pe însănătoșirea guvernantei băncilor, consolidarea supravegherii și reglementării acestora. După părerea noastră, a fost un program de succes. Sectorul bancar din Moldova este cu totul de diferit acum, în 2023, față de cum era acum un deceniu. Cum putem demonstra acest lucru? Ei bine, sistemul bancar a trecut printr-un șoc cu adevărat semnificativ în ultimii doi sau trei ani: inflația în creștere, rate ale dobânzii mai mari, fluctuația cererii de credite... Această criză a fost depășită cu bine. Acum sunt 11 bănci în total, ci nu 28, cum era cu 15-20 ani în urmă, să zicem. Deci, se vede că programele implementate sunt de ajutor. Actualul program s-a concentrat pe sprijinirea autorităților în eforturile de a face față efectelor secundare negative ale războiului din Ucraina, creșterii prețurilor la energie și necesității de a identifica modalități pentru susținerea eficace a familiilor și companiilor care au nevoie de sprijin suplimentar din cauza prețurilor înalte la energie. Sunt și probleme de mai demult pe care încă ne concentrăm, și anume pandemia de COVID-19 și depășirea impactului pandemiei. La moment, este necesar să revenim la obiectivul de asigurare a creșterii economice. Ca să revin la prima întrebare pusă de Dumneavoastră, este necesar să sprijinim redresarea economiei moldovenești și să asigurăm o creștere economică puternică în viitor. Acum au ieșit în prim plan și problemele legate de adaptarea la schimbările climatice, mai ales atenuarea impactului schimbărilor climatice, investițiile în infrastructură care sunt necesare și securitatea energetică, care este un domeniu-cheie. După cum ați observat, Moldova s-a bazat pe sursele de energie din est, iar odată cu invazia în Ucraina, această abordare a devenit mai riscantă, punând țara într-o poziție mai vulnerabilă. Astfel, s-a creat o oportunitate de reorientare spre alte surse de energie de pe piața europeană. Eforturile autorităților în această privință au fost cu adevărat impresionante și s-au soldat cu succes, anume eforturile de a reorienta aprovizionarea cu gaze și energie electrică într-o direcție diferită, pentru a proteja economia moldovenească de riscuri și de vulnerabilitățile asociate cu aprovizionarea țării cu energie.

Vorbind despre sprijinul FMI, cum se încadrează acesta în contextul general al sprijinului acordat de donatori?

Mark Horton: Este o întrebare excelentă. Existența unui program cu FMI înseamnă, de obicei, că țara are un cadru de politică macroeconomică bun și solid, promovează o politică monetară eficientă, astfel încât inflația să rămână relativ joasă și stabilă, iar cursul de schimb să fie previzibil... Cursul de schimb nu neapărat rămâne fixat, dar cel puțin companiile și piețele sunt la curent cu politica curentă privind cursul de schimb. Programul cu FMI este un semn că bugetul este la nivel adecvat, astfel încât să nu genereze presiuni excesive în economie, în timp ce cheltuielile sunt din ce în ce mai eficiente, din ce în ce mai bine direcționate, etc. În programele cu FMI mai există și componenta de reforme structurale legate de mediul de afaceri, piața forței de muncă. Se pune tot mai mult accent pe aspectele legate de climă. Astfel, ceilalți donatori pot să fie încrezători că țara are un cadru de politică economică bun și să fie dispuși să ofere sprijin suplimentar. Diferiți donatori au obiective diferite. Se concentrează pe domenii diferite. Unii se concentrează pe sectoarele sociale, sănătate și educație. Cineva se concentrează pe climă sau pe energie. Alții se concentrează pe drumuri. Unii sunt în căutarea unor modalități de a sprijini sectorul privat, întreprinderile mici și mijlocii. Atunci când donatorii pot fi siguri că autoritățile gestionează bine economia, oferă sprijin cu încredere. Totodată, FMI oferă și finanțare. Nu este vorba doar de un program de acțiuni, ci oferim și sprijin financiar, deși de obicei nu contribuim cu suma totală, pachetul total de suport. O facem împreună cu alți donatori sau cu alte instituții financiare internaționale. Astfel, asigurăm o oarecare atenuare a riscurilor, dar rolul FMI este să se asigure că există un program și un cadru asumate de autorități, dar și de partenerii internaționali ai Moldovei.

Care sunt obiectivele-cheie actuale pentru Moldova, în opinia FMI?

Mark Horton: Ei bine, este necesar de găsit un bun echilibru între gestionarea adecvată a crizelor – războiul din Ucraina, prețurile înalte la resursele energetice, inflația înaltă. Trebuie să știm cum să acționăm, cum să sprijinim cetățenii și companiile, dar s-o facem într-un mod care să ducă la scăderea în timp a inflației, fără a afecta grav economia, și să începem să sprijinim, în același timp, creșterea economică. Așadar, obiectivele ar fi menținerea deficitului bugetar la un nivel rezonabil și menținerea inflației pe o traiectorie descendentă, identificând în același timp modalități de a sprijini creșterea economică. Există câteva domenii specifice: sectorul financiar – continuarea consolidării acestuia. Recent, BNM i-au revenit atribuții suplimentare de reglementare și supraveghere a actorilor sectorului financiar: societățile de asigurări, companiile de creditare nebanară. Este necesar să ne asigurăm că aceste sectoare se dezvoltă bine. Sectorul

asigurărilor și alte părți ale sectorului financiar sunt oarecum subdezvoltate în Moldova. Dezvoltarea lor este un obiectiv important. Un alt obiectiv important este legat de întregul set de reforme și obiective legate de supremația statului de drept, guvernanta și combaterea corupției. Acesta este un obiectiv important pentru doamna Președintă Maia Sandu și pentru guvernul condus de domnul prim-ministru Dorin Recean, care-și doresc să instituie cu adevărat un sistem care să se combată corupția și să demonstreze un angajament puternic față de instaurarea statului de drept. De ce? În trecut, Moldova a fost văzută de străini, dar și percepută de moldoveni, de companiile moldovenești, de investitorii străini, ca o țară care are dificultăți în ceea ce privește corupția și supremația legii. Ca instituție internațională, vedem o legătură între percepția corupției și creșterea economică modestă, condițiile de viață mai proaste, nivelul mai jos de investiții, emigrare și exodul cadrelor calificate. Prin urmare, dacă vor fi rezolvate problemele de guvernanta, cele legate de corupție și de asigurare a supremației legii, acest lucru ar trebui să ducă la creșterea investițiilor interne și din surse străine, o creștere economică mai mare, standarde de viață mai bune și un viitor mai luminos. Programul curent se concentrează în mare măsură pe aceste seturi de probleme, plus problema schimbărilor climatice și a securității energetice.

În ceea ce privește BNM și colaborarea cu BNM: care sunt în prezent sarcinile-cheie pentru BNM și pentru sistemul bancar și financiar?

Mark Horton: Aceasta este o întrebare bună. Banca Națională, dacă ne întoarcem în urmă cu un an și jumătate, se confrunta cu o inflație de 35 la sută. BNM a majorat rata de bază în mod semnificativ și devreme. A reușit să readucă cu succes inflația în intervalul țintă. Această luptă, ca să spunem așa, această bătălie nu se termină niciodată, de fapt. S-ar putea ca inflația să coboare sub intervalul țintă. După cum am discutat, economia moldovenească a fost în recesiune în ultimul an și jumătate. S-ar putea întâmpla ca inflația să scadă prea mult. Respectiv, BNM trebuie să urmărească îndeaproape situația și să continue să gestioneze rata de bază, cerințele față de rezervele minime obligatorii și politica cursului de schimb într-un mod care să mențină inflația în intervalul țintă. În afară de acesta, BNM este principala autoritate de supraveghere și reglementare a sectorului financiar. Ea trebuie să continue să supravegheze îndeaproape băncile. După cum am menționat mai devreme, în ultimii opt ani, după criza bancară, s-au făcut multe progrese în sectorul bancar. Acum unii se întreabă dacă băncile sunt poate reglementate prea din strâns, există o îngrijorare că sunt prea multe reglementări și prea multe controale. Noi nu suntem de acord cu acest punct de vedere. Considerăm că este necesar să menținem un cadru de reglementare ferm și robust în sectorul bancar, în special având în vedere riscurile cu care se confruntă Moldova în ceea ce privește creșterea economică și inflația. Dar totodată va fi necesar de menținut un anumit echilibru. Dacă reglementările și cerințele privind managementul băncilor sunt prea stricte, atunci ele nu oferă credite, respectiv, economia nu crește atât de repede pe cât ar putea. Deci, și aceasta va fi o provocare – observarea evoluțiilor din sectorul bancar, dezvoltării acestuia, identificarea posibilităților existente. Mai este și chestiunea asumării de BNM a unor responsabilități noi pe piețele de capital: analiza situației în sectorul asigurărilor, identificarea căilor de asigurare a poziției financiare solide a asigurătorilor, în paralel cu dezvoltarea sectorului, dar și analiza situației în sectorul creditării nebancale, asociațiilor de creditare, instituțiilor de creditare, precum și a extinderii sectorului financiar. Banca Națională are multe responsabilități. S-a descurcat foarte bine în ultimii 25-30 de ani. S-a dezvoltat în mod eficient, este o instituție puternică, dar munca sa nu se termină niciodată. În fiecare moment, există ceva nou pe care trebuie să se concentreze.

În concluzie, aș dori să vă întreb cum credeți că asistența acordată Băncii Naționale a Moldovei de FMI și de alte instituții poate, a ajutat BNM să avanseze de-a lungul anilor?

Mark Horton: Aceasta este o întrebare foarte bună. Banca Națională a făcut primii pași cu dreptul. A avut o conducere foarte bună la început de cale. A devenit o instituție deschisă. A activat și activează, bazându-se pe statistici și date. A fost și este o instituție care este gata să comunice informație. A avut și are angajați foarte buni. Personalul a fost angajat pe baza calificărilor deținute. BNM a devenit o instituție dispusă să pună întrebări, să învețe și să urmeze cele mai bune practici internaționale. Banca Națională a avut un început bun și continuă să fie o instituție puternică. În 30 de ani, FMI și BNM au cooperat extrem de mult pe probleme tehnice și în materie de politici. Este într-adevăr o instituție capabilă. Poate veți întreba: cum puteți măsura acest lucru? Aici aș dori să subliniez cum a acționat BNM în ultimii doi ani pentru a face față cu succes și cu hotărâre șocului inflaționist, dar și mai devreme, în ultimii cinci sau șapte ani, pentru a face față crizei bancare și a consolida funcționarea sectorului bancar. BNM este o instituție solidă și puternică și, de aceea, poate prelua domenii financiare suplimentare, cum ar fi asigurările sau instituțiile de creditare nebancale. Continuăm să oferim BNM asistență tehnică și consultanță în materie de politici. În unele privințe, este vorba de un reglaj fin, pe când în altele ajutăm Banca Națională să-și asume responsabilități și sarcini noi. Există o serie de alte întrebări, cum ar fi modul de reglementare a monedelor digitale, a sistemelor de plată – a sistemelor de plată electronice noi și în devenire. Întotdeauna există inovații și dezvoltare. Cripto-monedele sau cripto-activelor sunt un alt domeniu. Mai este și problema asigurării integrității financiare, combaterii spălării banilor: cum ne asigurăm că Moldova dispune de un cadru solid, face față problemelor legate de securitatea cibernetică, hacking, atât când este vizată Banca Națională, cât și când este vizat sectorul financiar. Deci, există o serie de provocări. BNM este o instituție puternică, dar cel mai important e că este o

instituție care învață. Este o instituție care se concentrează pe cele mai bune practici. Se concentrează pe angajarea cadrelor noi și dezvoltarea unei echipe de profesioniști excelenți. Este o instituție care este deschisă la asistență tehnică și consultanță tehnică și sunt convins că va rămâne așa.

Următoarea mea întrebare se referă la mecanismul pentru reziliență și durabilitate (RSF). De ce este important programul RSF?

Mark Horton: Mă bucur că m-ați întrebat. Acesta este un mecanism de finanțare nou creat de FMI. Când Kristalina Georgieva a devenit director general al FMI, a considerat că FMI trebuie să se implice mai mult în acțiunile de răspuns la provocările climatice, iar Consiliul de directori executivi al FMI și experții FMI au fost de acord cu ea. Astfel, a fost creat mecanismul de finanțare RSF. Scopul este ca FMI să contribuie la integrarea cât mai puternică a provocărilor climatice și a provocărilor din sectorul energetic în cadrul macroeconomic. În țările care au avut până acum programe RSF – în Europa, acestea sunt Kosovo și acum Moldova – s-a dovedit util ca Ministerul Finanțelor să joace un loc important pentru ca politicile climatice să fie bine ancorate în cadrul macroeconomic general, astfel încât să nu fie neglijate, dar nici exagerate, găsindu-și locul în cadrul bugetar, cadrul monetar și cel al sectorului financiar și dând impulsul unor progrese reale. Din partea noastră, oferim finanțare pe 20 ani, ceea ce reprezintă un termen foarte lung pentru FMI. În mod obișnuit, finanțarea noastră este pe termen de trei, șapte, maximum opt ani. Păi iată, acum oferim finanțare pe 20 ani. Mecanismul de finanțare RSF prevede o perioadă lungă de grație la început, mai mult de 10 ani. Astfel, este vorba de finanțare foarte atractivă pentru țările care doresc să o folosească. Ideea este că astfel de programe le ajută țărilor să-și consolideze cadrele de politici în ceea ce privește problemele climatice și securitatea energetică. În Moldova, programul RSF va contribui la punerea în aplicare, de exemplu, a unei noi legi privind acțiunile climatice, care va ajuta la crearea unei baze, pentru ca Moldova să facă față unor provocări, cum ar fi mecanismul de ajustare a prețului carbonului la frontieră, care va intra în vigoare în Uniunea Europeană și va afecta exporturile moldovenești către UE, astfel fiind necesară instituirea unui sistem de tranzacționare a emisiilor în Moldova, modernizarea și conectarea mai mare a rețelelor electrice și rețelelor de aprovizionare cu energie ale Moldovei la piețele europene. Aceasta va contribui la dezvoltarea finanțării verzi, creând premisele pentru ca băncile să ofere din ce în ce mai multă finanțare benefică climei. După cum vedeți, programul RSF ajută la abordarea mai multor probleme. Totodată, el nu prevede finanțarea proiectelor. Să presupunem că cineva zice: „Dacă am conecta rețeaua electrică din Moldova la cea din România cu o linie electrică de înaltă tensiune, să folosim banii de la FMI – sunt ieftini, termenul de rambursare este 20 ani, cu o perioadă de grație de 10 ani. Ar fi o soluție excelentă.” Programul RSF nu este pentru astfel de scopuri. Există alte surse, alte instituții, cum ar fi BERD, Banca Mondială, KfW, care oferă bani pentru proiecte energetice sau proiecte legate de climă. Finanțarea noastră este destinată acțiunilor de formulare a politicilor corecte și de încadrarea lor în cadrul bugetar al țării.

Care este rolul băncii centrale în adaptarea la schimbările climatice și atenuarea riscurilor asociate?

Mark Horton: Este o întrebare excelentă. Este o întrebare des abordată în ultimii, să spunem, 3,4,5 ani. Lumea se întreabă care ar fi rolul băncii centrale în acest sens. Ideea este că sistemul financiar și activele sale sunt expuse unei mulțimi de riscuri din cauza schimbărilor climatice. O sarcină esențială este să ne asigurăm că sectorul financiar apreciază corect aceste riscuri și se pregătește pentru situațiile de materializare a riscurilor respective. Dacă o bancă acordă împrumuturi, să zicem, unor fermieri, care sunt expuși la secetă sau se confruntă cu alte provocări climatice, ea trebuie să țină cont de aceste riscuri. În caz contrar, ar putea fi afectate finanțele publice ale țării. Din ce în ce mai mult, este necesar să se ia decizii care să sprijine eforturile generale ale autorităților de a reduce emisiile de gaze cu efect de seră în următorii 20 sau 30 ani. Este important ca politicile promovate să fie orientate în această direcție, nu doar în ceea ce privește, să zicem, acțiunile guvernului – investițiile în drumuri sau investițiile în sistemele de irigații sau în rețeaua de aprovizionare cu apă, – ci și în ceea ce privește operațiunile din sectorul financiar. Aceasta creează o motivație puternică, probabil cea mai puternică pentru o bancă centrală, care este responsabilă de reglementarea sistemului financiar, de asigurarea robusteții acestuia din punct de vedere climatic, de crearea cadrului în care sistemul financiar să ia în considerare schimbările climatice în procesul de luare a deciziilor și de crearea provizioanelor pentru acoperirea riscurilor.

Vreau să amintesc despre un interviu acordat de Dvs. în 1999. În acel interviu, ați vorbit despre lipsa unui consens național în Moldova. Cum vedeți lucrurile acum? Ați avea motive să felicitați Moldova în această privință?

Mark Horton: Ei bine, la acea vreme, cred că în 1999, țara se afla sub o anumită presiune. Am menționat criza financiară din Rusia, care a afectat puternic Republica Moldova. Mereu se discuta dacă ar trebui să ne înclinăm spre Est sau spre Occident, dar și cum anume s-o facem. Și a fost o perioadă în care eu, la sfârșitul mandatului meu, în 1999, eram de părerea că această lipsă de consens afecta elaborarea politicilor, dar și claritatea obiectivelor. Acum, peste aproape 25 ani, situația este cu totul alta. În ultimele două decenii, plus-minus, toți se întrebau, în ce direcție merg lucrurile. Cred că acum situația

este mai clară ca niciodată pe parcursul istoriei țării. Războiul, invazia Rusiei în Ucraina este un eveniment istoric important și mi se pare că acum există un consens că locul Moldovei este în Europa și că drumul Moldovei spre viitor este prin integrarea cu Europa. Procesul ar putea dura ceva timp. Va fi nevoie de multă muncă, dar acesta este cu adevărat un moment istoric, o oportunitate istorică pentru Moldova de a adera la piața unică, de a se alătura unui grup de aproximativ 30 democrații care se ghidează de principii referitor la ceea cum trăiesc cetățenii lor, cum funcționează societățile lor. Este o oportunitate cu adevărat istorică pentru Moldova. Știți, ca un străin care este cumva legat istoric de Moldova, pot spune că este într-adevăr o mare oportunitate, este o oportunitate majoră și mă bucur să văd că există un consens și o viziune că trebuie să ne mișcăm în această direcție și că trebuie să-o facem rapid.

Există lucruri care V-au impresionat cel mai mult în legătură cu modul în care s-au dezvoltat lucrurile aici în ultima vreme?

Mark Horton: Da, cred. Merită de menționat reacția la șocurile care au lovit Moldova în ultimii trei sau patru ani. Bine, la începutul discuției noastre am pomenit că, între 1991 și 1994, economia s-a contractat cu 50 la sută, iar inflația a fost de 2.000 procente. Sunt cifre nemaiauzite. A fost un șoc cu adevărat halucinant și poate că nu am apreciat pe deplin la momentul respectiv natura sa copleșitoare. Dar șocurile din ultimii trei, patru ani și chiar, dacă ne întoarcem la criza bancară, din ultimii zece ani, au fost semnificative pentru Moldova, dar Moldova a reușit să treacă cu bine peste ele. Cred că Moldova și instituțiile moldovenești au demonstrat că sunt capabile să gestioneze economia în mod eficient atunci când se confruntă cu o pandemie, atunci când se confruntă cu efecte secundare negative ale războiului din țara vecină. Acest lucru este cu adevărat impresionant. Inflația a crescut mult, au existat și alte evoluții negative, dar cred că instituțiile și-au dovedit reziliența, eficiența. Cum am menționat la început, s-ar putea să avem parte și de alte șocuri, dar, cel puțin în scenariul de bază se întrezărește o revenire la creștere economică, o redresare a economiei. Se vede că economia se consolidează și se mișcă înainte, iar acum avem și o oportunitate istorică de a ne alătura Uniunii Europene și de a ne integra în continuare în Europa.

Ce credeți că ar putea contribui la redresarea economică în Moldova?

Mark Horton: Este o întrebare bună. Cred că pot fi mai multe răspunsuri, în funcție de unghiul de vedere. M-ați întrebat dacă sunt surprins de unele lucruri după 25 ani. Un lucru care mă surprinde este să aud că oamenii încă se plâng de cozile de la frontieră. De exemplu, când eram aici în 1996, 1997, 1998, dacă mergeai cu mașina la Iași, îți lua cam trei ore, era nevoie de mult timp pentru a trece frontiera. Așa este și acum. Rezolvarea unor probleme foarte concrete și practice, eliminarea unor obstacole foarte concrete ar ajuta la creșterea economică. Dacă așa probleme ca infrastructura, calitatea drumurilor, punctele de trecere a frontierei, dacă ele ar începe să se rezolve și dacă s-ar avansa pe această cale, atunci am avea un mare impuls pentru creșterea economică. Totodată, ar fi bine de analizat experiența acumulată, de exemplu în ceea ce privește execuția bugetului. De obicei, în Moldova, rezultatele bugetare efective sunt diferite de cele planificate. De obicei, vorbim de sub-execuția cheltuielilor bugetare. Deci, bugetul nu funcționează neapărat atât de eficient pe cât ar putea, destinația alocațiilor bugetare nu este optimală. De obicei, se atestă sub-execuția cheltuielilor în infrastructură, în investițiile capitale. Îmbunătățirea execuției bugetului ar fi în favoarea creșterii economice. Dacă vom folosi ca ancoră ideea integrării europene și vom începe să facem progrese în acest sens, va crește încrederea populației, oamenii vor începe să creadă că integrarea în UE chiar se va întâmpla. Moldova chiar se va integra în Europa și va adera la piața unică. Oamenii îți vor spune: „Ar fi bine să investesc, să fiu primul, să fiu cel care ia credite, să investesc în utilaje noi, echipamente noi, procese noi, pentru că atunci când se va întâmpla, vreau să fiu primul care va beneficia de asta.” Atunci când veți începe să vedeți progrese, cu siguranță că va întâmpla, guvernul și BNM se pregătesc bine pentru acest proces. Ați primit un semnal pozitiv de la Consiliul European în decembrie că negocierile sunt într-adevăr deschise. Este un proces tehnic. Trebuie să vă apropiați de standardele și cerințele europene într-o serie de domenii. Odată ce acest proces va începe să se desfășoare, sunt convins că va exista un semnal puternic care va spori încrederea în rândul cetățenilor, companiilor, vor fi mai multe investiții, mai mult optimism, ceea ce va servi drept impuls pentru creșterea economică. Bineînțeles, războiul din Ucraina continuă, există incertitudini. Unii văd asta ca pe o mare sursă de risc. Ei au luat o pauză ca să vadă ce va urma. Respectiv, dacă veți reuși să rezolvați anumite probleme și să eliminați anumite obstacole, cum ar fi punctele de trecere a frontierei, alte domenii de investiții care sunt necesare pentru rezolvarea unor probleme specifice, dacă veți îmbunătăți execuția bugetului și veți începe cu adevărat să promovați ideea că țara se îndreaptă într-o direcție clară și iată cum vom ajunge acolo, veți depăși chiar și unele dintre riscurile și incertitudinile legate de mediul regional. Sunt sigur că așa va fi.

Cum se situează astăzi Republica Moldova la nivel regional? Cum arată perspectivele sale, poate în comparație cu alte țări din regiune?

Mark Horton: Republica Moldova a pierdut probabil din timp și din progresul pe care alte țări l-au realizat în ultimii 20 sau 25 ani. Cu cinci ani în urmă, Moldova era considerată, probabil, una dintre țările care evoluează mai lent. Creșterea economică era puternică, dar instituțiile nu erau la fel de bune ca în alte țări din regiune, și nici unele dintre rezultatele atinse nu erau la fel de bune. Cred că în ultimii ani s-a recuperat mult. S-a pus un accent deosebit pe determinarea direcției în care va merge țara. Cred că evoluțiile geopolitice, războiul din Ucraina au determinat comunitatea internațională să se concentreze asupra modului în care să sprijine Moldova, cum să o ajute să treacă peste această perioadă dificilă și cum să sprijine Moldova în procesul de integrare europeană. După părerea mea, aceasta a dus la impulsivitatea schimbărilor. În afară de aceasta, aș vrea să remarc că Moldova este o țară relativ mică. Respectiv, este posibil de progresat rapid: progresul poate fi resimțit rapid într-o țară mică, o țară cu două sau trei milioane de locuitori și o economie de 17-18 miliarde dolari. Progresul în Moldova se simte foarte repede în comparație cu o țară mult mai mare, unde astfel de lucruri durează mai mult timp. Aceste considerente ar trebui să încurajeze autoritățile să se miște rapid, să se reorienteze, să fie agile, rapide și să se miște foarte repede într-o nouă direcție.

La sfârșit de discuție, domnule Horton, avem un interviu-fulger.

Mark Horton: Da, vă rog.

Sunteți gata?

Mark Horton: Da, sunt gata.

Bine. Ce este FMI?

Mark Horton: FMI? Este un grup de 191 de țări – în curând la FMI va adera cea de-a 191-a țară – care s-au unit pentru a se sprijini reciproc și pentru a fi în măsură să ofere sprijin financiar țărilor care au nevoie de el. Este, de asemenea, o instituție care analizează economia globală, economiile regionale și economiile statelor-membre. Fiind și o autoritate de supraveghere, FMI oferă consultanță în materie de politici cu privire la ceea ce trebuie făcut, iar apoi oferă asistență tehnică pentru a se asigura că recomandările pot fi puse în aplicare în mod eficient. FMI este o instituție cu participare universală, ceea ce este minunat. La moment, aproape toate țările din lume sunt membre ale FMI. Sunt puține cele care nu au aderat. Componenta FMI este o parte din puterea sa, iar o altă parte din puterea sa este că FMI se concentrează în mod clar pe stabilitatea economiei globale și a economiei statelor-membre și pe dezvoltarea durabilă în beneficiul oamenilor. Este minunat să lucrezi, concentrându-te pe un astfel de obiectiv.

De ce finanțează FMI Republica Moldova?

Mark Horton: De ce? Ei bine, Moldova este o țară-membră. Deci, dacă are nevoie de finanțare, dacă se confruntă cu dificultăți financiare, este binevenită să apeleze la FMI și să solicite sprijin financiar. Pentru a primi sprijin, statul-membru trebuie să-și asume anumite angajamente. Vrem să ne asigurăm că, în cazul în care există dezechilibre, sunt luate măsurile de politici necesare pentru a corecta dezechilibrele respective, astfel încât acestea să fie eliminate. Apoi statul-membru trebuie să obțină sprijinul celor 190 țări care sunt reprezentate în Consiliul de directori executivi al FMI. Noi îi acordăm sprijin Moldovei atunci când are nevoie de bani, când se angajează și realizeze măsuri de politici pentru a rezolva dificultățile sau provocările cu care se confruntă și când are sprijinul tuturor statelor-membre ale FMI.

O problemă pe care Republica Moldova trebuie să o rezolve?

Mark Horton: O problemă... Cred că mulți ar spune: corupția, statul de drept, guvernarea. Acest nod de probleme a persistat timp de 30 ani și, așa cum am menționat mai devreme, dacă se pot face progrese, dacă această problemă poate fi rezolvată astfel încât să afecteze mai puțin țara sau să fie la un nivel controlabil, țara ar putea crește mai repede, oamenii ar simți o mai mare stabilitate, s-ar simți mai în siguranță, iar emigrarea s-ar reduce, Moldova ar fi o țară mai integrată cu Europa și cu economia globală. Acesta ar fi probabil principalul obiectiv: să existe o economie mai transparentă, care funcționează mai bine, să existe supremația legii în stat, un control mai mare al corupției și o guvernare mai bună.

În această secțiune oferim, de obicei, și anumite sfaturi practice. Ce mesaj ați transmite Dvs.? Ce sfat aveți pentru tinerii care doresc și sunt capabili să investească?

Mark Horton: Ei trebuie să ia propriile decizii – este capitalul lor. Dar cred că trebuie să fie convinși că țara are un cadru de politici bun și că are un set bun de obiective, iar dacă sunt convinși de acest lucru și dacă sunt convinși că țara merge în direcția bună, dacă o simt, o văd, atunci, bineînțeles, ar trebui să investească. Cred că există mari oportunități în Moldova și sunt oportunități care trebuie valorificate. Dacă economia va funcționa bine, dacă cadrul de politici va fi unul bun și obiectivele vor fi clare, investitorii vor investi în Moldova. Acești investitori pot fi la fel de bine tineri moldoveni inteligenți.

În ce ar trebui să se investească?

Mark Horton: Este o întrebare bună. Cred că în lucruri care vor beneficia de această creștere a integrării cu piața unică. Lucruri accesibile – produse, servicii, bunuri ce pot fi produse în Moldova, care se vor bucura de cerere mare la prețul potrivit pe piața unică și în economia globală. Unii au investit în viticultură acum 25 sau 30 ani și atunci au făcut o investiție foarte bună. Nu a fost ca și cum ar fi cules bani de pe jos, au trebuit să investească în podgorii, în tehnologi, în modalități noi de cultivare și de producere a vinului, dar acum se bucură de rezultate. Vinul moldovenesc este acum recunoscut la nivel mondial ca fiind un produs excelent. Acesta ar fi un model demn de urmat. Ceva ce place lumii, ceva care se bucură de cerere. Resursele există. Calea corectă este să găsească un alt produs, un alt bun, un alt serviciu care își poate găsi locul pe piața unică din Europa și care își poate găsi locul la nivel mondial.

Ce ziceți de numerar? Au banii lichizi un viitor?

Mark Horton: Nu și pentru mine. Eu port cu mine bani de hârtie, dar nu-i folosesc niciodată. Dar, bineînțeles, numerarul are viitor. Totuși, cred că va deveni din ce în ce mai puțin popular. Este convenabil să folosești plățile electronice: este rapid, este eficient, este clar, este transparent. Numerarul va exista întotdeauna. Este plăcut să ai bancnote în buzunar, dar cred că rolul lor va deveni din ce în ce mai mic. Nu este clar dacă în viitor vom avea monede digitale. Știu că o mulțime de bănci centrale explorează această posibilitate. Cred că poziția numerarului va fi din ce în ce mai limitată. Și, desigur, numerarul este folosit în anumite activități infracționale și, prin urmare, asigură anonimatul. Numerarul este comod din când în când, ceea ce este bine, dar poate fi folosit și în moduri care, după cum știți, sunt mai puțin pozitive și mai predispuse la infracționalitate.

Ce evoluții importante anticipați în sectorul financiar?

Mark Horton: În Moldova?

Poate că nu. Poate în lume.

Mark Horton: Sectorul financiar și-a demonstrat reziliența la nivel global, în timpul pandemiei de COVID-19 și în perioada creșterii puternice a inflației. Am trecut prin două șocuri majore la nivel global în ultimii trei sau patru ani fără a avea o altă criză financiară. Au fost câteva bănci care nu au rezistat: bănci din Elveția, bănci din Statele Unite. Dar, în general, sistemul financiar s-a dovedit a fi robust. Aceasta este o veste foarte bună. Dacă ne uităm în urmă cu 10 sau 15 ani, au existat momente în care sectorul financiar a intrat în criză și apoi a dus la prăbușirea economiei globale, i-a costat o mulțime de bani pe contribuabili. Deci, este bine că am depășit acea etapă. Cred că va fi în continuare important pentru bănci și pentru sectorul financiar în general să continue să identifice modalități de a presta servicii la costuri reduse, să anticipeze noi cereri, noi cerințe, noi servicii și să le furnizeze în mod eficient. Ați menționat incluziunea financiară chiar la început. Iată ce am în vedere: băncile sunt destul de profitabile în acest moment, așa că vor trebui să găsească modalități de a se asigura că oferă servicii bune unui număr maxim de persoane, inclusiv persoanelor care au fost deservite insuficient în trecut, unor grupuri, unor segmente ale populației care nu au avut acces la finanțare anterior. Apoi, bineînțeles, dezvoltarea sistemelor de plată digitale, a platformelor digitale care trebuie să fie gestionate în mod eficient. Produse precum asigurările sau pensiile sau, în unele țări, accesul la credite pentru locuințe, pentru alte achiziții importante din viața de zi cu zi – deci, mai sunt încă multe de făcut și toate acestea, în timp ce este necesar de asigurat în continuare stabilitatea și că nu se vor impune costuri suplimentare contribuabililor.

Și ultima întrebare...

Mark Horton: Mă tem că răspunsurile mele nu sunt chiar în stilul unui interviu-fulger.

Nicio problemă, nicio problemă. Care sunt așteptările dumneavoastră referitor la economia regiunii?

Mark Horton: Cum am mai spus, economia europeană a trecut printr-o serie de șocuri cauzate de pandemia de COVID-19, de inflația galopantă. Nu funcționează așa cum ar trebui să funcționeze, dar am primit totuși o veste bună astăzi: inflația în Europa în noiembrie a fost mai mică decât se aștepta. A atins nivelul de 2,4 la sută. Așadar, se apropie de nivelul-țintă, ceea ce dă speranța că ratele dobânzilor ar putea începe să scadă, sprijinind redresarea economică. Pe termen scurt, am menționat mai devreme că economia germană s-a confruntat cu unele dificultăți. Unele se datorează prețurilor înalte la energie, altele – evoluțiilor din China, încetinirii economiei chinezești. Economia germană este foarte bună la producția de automobile, iar acum, când încep să apară vehiculele electrice, va fi o mare întrebare pentru Germania dacă industria automobilelor va rămâne competitivă, și, din acest motiv, aceasta va fi o mare întrebare pentru întreaga Europă. Sper, totuși, că am depășit deja cele mai grave crize – pandemia, șocul prețurilor la energie și încetinirea creșterii economice în China – și că vom începe să vedem unele îmbunătățiri. Unele țări au datorii mari: unele țări cu venituri mici, unele economii de piață emergente, chiar și țări mari și bogate. Astfel, Statele Unite au raportat o creștere mare a datoriei și au, totodată, un deficit înalt. Aceasta este o sursă de îngrijorare, ar spune unii. Apoi, țări precum Italia și Franța din Uniunea Europeană. Desigur, dacă există evoluții negative în ceea ce privește geopolitica, acest lucru poate provoca un alt șoc. O altă preocupare care a apărut în ultimii ani este toată această chestiune legată de ceea ce numim fragmentare geo-economică. Ideea că în lume se vor forma diferite blocuri economice – poate unul în jurul Chinei, poate unul format de China și Rusia, sau poate de China, Rusia și alte țări, apoi altul în Europa, încă unul în jurul Statelor Unite și al Canadei, – că vor exista mai puține schimburi comerciale între ele, mai puțină aprovizionare reciprocă, mai puțină interacțiune, că din această cauză vor crește costurile, pe măsură ce economia globală va deveni mai puțin eficientă. Această situație poate fi determinată de factorii geopolitici. Am văzut acest lucru în ultimii ani – schimbarea relațiilor dintre Occident și China, care a început cu o anumită geo-fragmentare. Dacă procesul va continua, va fi afectată economia globală.

Vă mulțumesc.

Mark Horton: Mulțumesc. Da. Mi-a făcut plăcere să fiu aici.

M-am emoționat la un anumit moment.

Moldova are un loc aparte în inima mea.

Tag-uri

[da sens banilor](#) ^[2]

[podcast](#) ^[3]

[podcasturi](#) ^[4]

[Podcast de educație financiară](#) ^[5]

[teaser](#) ^[6]

Sursa URL:

<http://www.bnm.md/ro/content/podcastul-da-sens-banilor-cum-iesit-economia-din-ultimele-crize-si-ce-rol-jucat-bnm>

Legături conexe:

[1] <http://www.bnm.md/ro/content/podcasturi> [2] [http://www.bnm.md/ro/search?hashtags\[0\]=da-sens-banilor](http://www.bnm.md/ro/search?hashtags[0]=da-sens-banilor) [3]

[http://www.bnm.md/ro/search?hashtags\[0\]=podcast](http://www.bnm.md/ro/search?hashtags[0]=podcast) [4] [http://www.bnm.md/ro/search?hashtags\[0\]=podcasturi](http://www.bnm.md/ro/search?hashtags[0]=podcasturi) [5]

[http://www.bnm.md/ro/search?hashtags\[0\]=Podcast de educație financiară](http://www.bnm.md/ro/search?hashtags[0]=Podcast-de-educație-financiară) [6] <http://www.bnm.md/ro/search?>

[hashtags\[0\]=teaser](http://www.bnm.md/ro/search?hashtags[0]=teaser)